

ANAYASA MAHKEMESİNDE İPTAL DAVASI AÇILMASI USULÜ

Doç. Dr. Yavuz ATAR*

I. GENEL OLARAK

İptal davası (soyut norm denetimi), belirli organların, kamu otoritelerinin veya kişilerin bir kanunun aleyhine, anayasaya aykırılık davası açması ile yetkili mahkemece yapılan anayasaya uygunluk denetimidir¹. İptal davasının, genel korunma davası ve organ davası olmak üzere iki türü vardır. *Genel korunma davası*, belli bir menfaat şartı aranmaksızın, herhangi bir kanunun anayasaya aykırılığı iddiasıyla yetkili kılınan kişi veya organlarca açılabilen bir davadır. *Organ davası* ise, belirli organ ve kurumlar tarafından, kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlardaki kanunların anayasaya aykırılığı iddiasıyla açılan davadır.

İptal davası, doğrudan doğruya kişilerin menfaatlerinin korumasını değil, anayasaya aykırı normların iptaline imkan hazırlayarak hukuk düzenini bu kullardan arındırmayı ve anayasanın üstünlüğünü gerçekleştirmeyi amaçlayan bir dava türüdür. Bu nedenle iptal davasının kamusal bir amacı ve niteliği vardır.

Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılması usulüne ilişkin kurallar Anayasa ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Bu konuda ayrıca Anayasa Mahkemesinin geliştirdiği bazı uygulamalar da bulunmaktadır.

II. İPTAL DAVASI AÇMAYA YETKİLİ OLANLAR

Anayasa, iptal davası açabilme yetkisini herkese değil, sadece belli makam, kurum ve topluluklara tanımış, bunun yanısıra bu davanın açılmasını bir takım şartlara bağlamıştır.

1982 Anayasası iptal davası olarak genel korunma davasını düzenlemiş, organ davasına yer vermemiştir. Buna göre, kanunların, kanun hükmünde karar-namelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün tamamının veya bazı hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmaya yetkili kişi ve organlar *Cumhurbaşkanı, iktidar* (iktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma yetkisini en fazla üyeye sahip olan parti kullanır) ve *anamuhalefet partileri meclis grupları ile TBMM üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri* olarak sayılmıştır (m.150). Kanunların ve anayasa değişikliklerinin şekil bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptal

* S.Ü. Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Kıratlı, Metin: Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi, Ankara 1966, s.28.

davası açma yetkisi ise sadece Cumhurbaşkanı ve TBMM üye tamsayısının beşte biri tutarındaki üyelere tanınmıştır (m.148,f.2).

Görüldüğü gibi, 1982 Anayasası iptal davasını açmaya yetkili olanlar bakımından 1961 Anayasasına göre sınırlandırma getirmiştir. 1961 Anayasasına göre "...kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Yüksek Hakimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay ve üniversiteler... Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilirler" (m.149). 1982 Anayasası, 1961 Anayasasındaki bu hükme yer vermeyerek organ davasını kaldırmıştır. Organ davası soyut norm denetiminin yapılmasında önemli bir fonksiyona sahiptir. Bu davada dava açmaya yetkili olan kuruluşlar kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda anayasaya aykırı gördükleri normlar hakkında dava açabileceklerinden daha hassas davranacaklardır. Genel korunma davasını açmaya yetkili olanların bu organların varlık ve görev alanlarını ilgilendiren konularda aynı hassasiyeti gösteremeyeceklerini kabul etmek gerekir. 1961 Anayasası döneminde organ davası açabileceklerin dar tutulması özellikle baro ve sendikaların bu yetkiden mahrum edilmesi bile eleştirilmişken, 1982 Anayasasının söz konusu düzenlemesinin yerinde olduğunu söylemek mümkün değildir².

İptal davasını açmaya yetkili olanlar, iptal davasının konusu, davayı görmeye yetkili mahkeme veya mahkemeler, dava açma süresi ve yargılama usul ve esasları ile iptal kararlarının nitelik ve sonuçları ayrıntılı olarak anayasa ve ilgili kanunlarla düzenlenmiştir.

III. İPTAL DAVASINDA SÜRELER VE SÜRELERLE İLGİLİ BAZI SORUNLAR

İptal davasının belli bir süre içinde açılması gerekir. İptal davasının süreye bağlanması, usul hukukunun bir gereğidir. Her şeyden önce bir kanunun uzun bir süre iptal tehdidi altında kalması, kanuna karşı var olan güveni sarsar. Kanunlara karşı duyulan güven toplumda hukuki istikrarı sağlamaya yardım eder. İptal davasının konusuna giren hukuk kuralları kişi, toplum ve devlet organlarının çeşitli faaliyet alanlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyip, söz konusu faaliyetlerin sonuçlarını da hükme bağlamaktadır. İşte bu faaliyetlerin güven ve istikrar içinde yürütülebilmesi, hukuk kurallarının da istikrarlı olmasına bağlıdır. Bu bakımdan belli ölçüde hukuk kurallarının istikrarını belirleyecek olan iptal davasının süreye bağlı olması, belirsizlik döneminin mümkün olduğu kadar kısa olmasını sağlama amacına yöneliktir.

İptal davasındaki sürelerin bir diğer yararı da davaların kısa zamanda sonuçlanmasını sağlamasıdır. İptal davası açılmasının süreye bağlanması kişi hak ve hürriyetlerinin korunması bakımından bir sakınca ortaya çıkarmaz. Çünkü kişi

hak ve hürriyetlerini ihlal edebilecek hukuk kurallarının itiraz yoluyla denetim sürecine sokulması her zaman mümkündür.

1982 Anayasası,1961 Anayasasında olduğu gibi, iptal davasının açılmasında, davaya konu olan hukuk kuralının niteliğine ve yapılması istenen denetimin türüne (esas ve şekil bakımından) göre değişen bir takım süreler öngörmektedir. Ancak 1982 Anayasası, 1961 Anayasasından farklı olarak süreleri daha kısa tutmuş ve şekil bakımından denetimde anayasa değişiklikleri ve kanunlar için on günlük bir süre öngörmüştür.

Anayasaya göre, anayasa değişiklikleri ile kanunların şekil yönünden anayasaya aykırılığı iddiasıyla doğrudan doğruya iptal davası açma yetkisi, bunların Resmi Gazetede yayımlanmalarından başlayarak on gün (AY.m.148, f.2); kanun hükmünde kararnamelerle TBMM İçtüzüğünün veya bunların belli madde ve hükümlerinin esas ve şekil, kanunların ise sadece esas bakımından anayasaya aykırılığı iddiasıyla doğrudan doğruya iptal davası açma yetkisi, bunların Resmi Gazetede yayımlanmalarından başlayarak altmış gün sonra düşer (AY.m.151; 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Kanun, m.22).

Görüldüğü gibi 1982 Anayasası, 1961 Anayasasında doksan gün olan iptal davası açma süresini altmış güne indirmiştir. Bu değişiklikte anayasa yargısı süreci hızlandırılmak istenmiştir. Nitekim Anayasanın 151 inci maddesinin gerekçesine göre, “Anayasaya aykırı görülen bir hükmün uzun süre uygulanmasını önlemek için doksan günlük süre altmış güne indirilmiştir”. 1961 Anayasasından farklı olan bir husus da, kanunlar hakkında esas ve şekil bakımından açılacak iptal davaları arasında, dava süresi bakımından ayırım yapılarak önceden şekil bakımından da doksan gün olan bu sürenin, 1982 Anayasasında on güne indirilmiş olmasıdır. Şekil bakımından açılacak iptal davaları için öngörülen on günlük süre istisnai bir düzenlemedir ve yorumla genişletilemez³. Bu nedenle şekil bakımından açılacak iptal davalarında on günlük süre söz konusu hükümde belirtilen kanunlar (ve anayasa değişiklikleri) için geçerli olup, kanun hükmünde kararnameler ve TBMM İçtüzükleri için süre genel kurala göre belirlenir ki, bu da altmış gündür. Nitekim 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun da bu şekilde bir düzenleme yapmıştır (m.22).

Anayasaya göre (m.149,f.2), şekil bozukluğu iddiasına dayalı iptal davaları öncelikle incelenerek karara bağlanır. Ancak, bir kanunun esas ve şekil bakımından Anayasaya aykırılığı ileri sürüldüğünde on günlük ve altmış günlük dava açma sürelerinin ayrı ayrı hesaplanması ile şekil aykırılığının esastan ayrılıp öncelikle incelenerek karara bağlanmasında Mahkeme bazı güçlüklerle karşılaşabilir. Bir görüşe göre, bu durumda, Anayasa Mahkemesi şekil unsurunu ayırıp on

³ Aliefendioğlu, Yılmaz: “Türk Anayasa Yargısında İptal Davası ve İtiraz Yolu”, Anayasa Yargısı 1, Ankara 1984, s.113.

günlük dava açma süresine bağlayamayacağı gibi, öncelikle de inceleyemez. Davanın esas ve şekil bakımından bir bütün olarak incelenmesi gerekir⁴. Kanaatimizce, dava açma sürelerinin hak düşürücü niteliği gözönünde tutulduğunda, şekil aykırılığının on günlük sürenin dolmasından sonra, esas yönünden aykırılık iddiasına dayalı iptal davasında ileri sürülmesi mümkün değildir. Zira anayasa yapıcı, kanunların şekil aykırılığı nedeniyle uzun süre iptal tehdidi altında kalmasını önlemek için on günlük kesin bir süre koymak yoluna gitmiştir. Bununla birlikte, aynı kanun hakkında on günlük süre içinde açılan şekil aykırılığına dayalı bir iptal davasından sonra, esas yönünden aykırılık iddiasıyla ayrı bir iptal davası açıldığında Anayasa Mahkemesi bu iki davayı birleştirerek inceleyebilmelidir. On gün içerisinde açılacak hem esas hem de şekil aykırılığına dayalı bir iptal davasında ise aykırılık iddiaları birlikte incelenecektir. Öncelikle inceleme kuralının ise, sadece şekil bozukluğuna dayalı bir dava açılması halinde işletilmesi mümkün gözükmemektedir.

İptal davasındaki *sürelerin hesaplanması ve uzaması* konusunda genel hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı hususu doktrinde ciddi bir şekilde tartışılmamıştır. Bu konuda görüş belirten bir yazara göre⁵, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü⁶ buna imkan vermektedir. Bu nedenle gerekli olan hallerde genel kuralların uygulanması gerekir. Böylece Borçlar Kanununun 74 üncü maddesi ve devami hükümleri; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 79 ucu maddesi ve devami hükümleri ile 161 inci maddesi ve devami hükümleri; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 39 uncu maddesi ve devami hükümleri iptal davası bakımından (özel hüküm olan haller dışında) uygulanma kabiliyetine sahip olacaktır.

Anayasa Mahkemesi ise zikredilen bu görüşe ters düşen bir karar vermiştir. Bir davada iptal davası süresinin hesabında Resmi Gazetede yayım gününün dava süresine dahil olup olmayacağı sorunu ortaya çıkmış ve Mahkeme aşağıdaki gerekçelerle yayım gününün süreye dahil olduğunu belirterek, bu gibi konularda genel kuralların uygulanamayacağına karar vermiştir: “Anayasanın 150 (1982 AY.m.151) ve 44 sayılı Kanunun 22 nci maddelerinde (2949 sayılı Kanun, m.22) Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptali istenen kanunun veya içtüzüğün Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak doksan gün (1982 AY.m.151; altmış gün) sonra düşeceği yazılıdır. Bu açık ve kesin anlatıma göre doksan günlük sürenin tespitinde, Resmi Gazetede yayımlanma gününün de hesaba katılmasının zorunlu olduğu ortaya çıkar. Yasanın mutlak deyimle doksan günlük süre içine aldığı yayım gününü, bir günün 24 saat olduğu esasına dayanarak ve

4 Teziç, Erdoğan: “1982 Anayasasına Göre Anayasaya Uygunluğun Denetimi”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Yıl 3, Sayı 1-3, 1982, s.203; Ayrıca bkz. Aliefendioğlu, Yılmaz: Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi, Ankara 1996, s.130.

5 Armağan, Servet: Anayasa Mahkememizdeki Kazai Murakabe Sistemi, İstanbul 1967, s.68-70.

6 Anayasa Mahkemesi İçtüzüğüne göre (m.1/2), “Mahkeme, çalışma esasları ve usulleri hakkında kanunlarda ve bu içtüzükte hüküm bulunmayan hallerde genel hukuk kurallarını uygular.”

yayım saati üzerinde faraziyeler kurarak hesap dışı bırakmaya yer verilemez. Öte yandan sürelerde kimi günlerin hesaba katılması öngörülmüşse kanun koyucu ereğini şimdiye kadar hep açık ve özel hükümlerle belli edegelmiştir. Borçlar Kanunu (m.76), Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (m.161), Ceza Muhakemeleri Usul kanunu (m.39), İcra ve İflas Kanunu (m.19), Vergi Usul Kanunu (m.18) bu tutumun başlıca örnekleridir. Yukarıda sayılan kanunlarda ve benzerlerinde akdin, tefhim veya tebliğin yapıldığı, yahut sürenin başladığı günlerin hesaba katılmayacağına dair hükümler, ancak o yasaların kapsamına giren işlere inhisar eder. Hele Anayasanın 150 nci maddesi gibi açıklık ve kesinlik bulunan yerlerde bu çeşit hükümlerin, uygulama alanlarını açacak şekilde destek yaparak, yeni yorum ve manalandırmalara gidilmesi caiz görülecek bir davranış olamaz”⁷.

Anayasa Mahkemesinin bu kararında değinilen gerekçeler, iptal davasında özel bir hüküm bulunmayan hallerde genel kuralların uygulanmaması için tatmin edici nitelikte gözükmemektedir. Her şeyden önce, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü genel kuralların uygulanabileceğini öngörmektedir. Bu kural bir içtüzük hükmü olduğundan tek başına yeterli sayılmayabilir. Ancak anayasa yargısı da hukuk sisteminin bir parçası olduğuna göre, bu alandaki boşlukların genel kurallarla doldurulabilmesi gerekir. Öte yandan, sağlıklı ve eksiksiz bir anayasa yargısı usulünün gelişebilmesi için de gerekli olan durumlarda genel hukuk kurallarından yararlanabilmek mümkün olmalıdır.

O halde, iptal davası süreleriyle ilgili bazı konularda Anayasa ve 2949 sayılı Kanunda ayrıntılı hüküm olmadığından İdari Yargılama Usulü Kanunu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun sürelerine ilişkin düzenlemelerinden yararlanılabilir. Bu durumda iptal davası süresinin hesabında Resmi Gazetede yayımlanma gününün dikkate alınmaması gerekir.

İptal davası süresinin niteliğine gelince, bu süre hak düşürücü bir süredir⁸. Çünkü hem Anayasa hem de 2949 sayılı Kanun, sürenin geçmesi halinde davanın düşeceğini belirtmektedir (AY.m.151; 2949 sayılı kanun, m.22). Bu süre içinde gerekli işlemler yapılmadığı takdirde bir daha yapılamaz ve genellikle süreyi kaçıran taraf (dava açma yetkisi olanlar) aleyhine sonuçlar doğurur. İptal davası bakımından bunun anlamı artık dava açılmasının mümkün olmamasıdır. İptal davası süresi usul hukuku anlamında kanuni bir süredir ve kesindir. İptal davasının bu süre içinde açılıp açılmadığını Anayasa Mahkemesi re’sen gözönünde tutar. Sürenin son günü resmi bir tatil gününe (örneğin; Cumartesi, Pazar) rastlarsa, dava süresi, takip eden işgününün mesai saati sonunda dolmuş olur⁹.

⁷ E. 1968/5, K.1966/45, K.T. 8.12.1966, AMKD., Sayı: 4, s.227 vd.

⁸ Armağan: s.72.

⁹ Anayasa Mahkemesinin bu konudaki bir kararı için bkz. E.1973/19, K.1975/87, K.T. 15.4.1975, AMKD., Sayı: 13, s.424.

IV. İPTAL DAVASI AÇILMASINDA UYULACAK ESASLAR

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 27 nci maddesine göre, Anayasa değişiklikleri ile kanunların, kanun hükmünde kararname ve TBMM İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla açılan iptal davası, Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterinin dava dilekçesini kaleme havale ettiği anda açılmış sayılır ve Genel Sekreterlikçe davayı açanlara, davanın açıldığına dair bir belge verilir.

Dava, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri tarafından açılmakta ise, dava dilekçesinde, davayı açan üyelerin ad ve soyadlarının, seçildikleri bölgelerin ve imzalarının sıra numarası altında yer alması ve bu dilekçenin her sayfasının, TBMM Başkanı veya Başkanca belirlenecek görevli tarafından imza ve mühür konulmak suretiyle onaylanmış olarak Genel sekreterliğe verilmesi zorunludur. Dava, siyasi parti grupları tarafından açılmakta ise, grup genel kurulu kararının tasdikli örnekleri ile dava dilekçesinde imzası olanların, grup başkanı veya vekili olduklarını belirleyen onaylı belge örneklerini dava dilekçesi ile birlikte Genel sekreterliğe vermeleri gerekir.

Anayasaya aykırılık iddiasıyla iptal davası açanlar anayasaya aykırılığını ileri sürdükleri hükümlerin Anayasanın hangi maddesi veya maddelerine aykırı olduğunu ve iddialarını dayandırdıkları gerekçelerin nelerden ibaret bulunduğunu açıklamak zorundadırlar.

Dava dilekçesinin bu hususları ihtiva edip etmediği Anayasa Mahkemesince dilekçenin kayıt tarihinden itibaren on gün içinde incelenir. Dilekçede noksanlıklar varsa bu durum kararla saptanarak onbeş günden az olmamak üzere verilecek mehil içinde tamamlanması ilgililere tebliğ olunur. Dava, TBMM'nin üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri tarafından açılmışsa, noksanlıkların tamamlanmasına ilişkin tebligat, tebligat için belirlenen iki üyeye (bunlar belirlenmemişse dilekçenin en başındaki iki üyeye) yapılır.

Anayasa Mahkemesince verilen en az onbeş günlük süre içinde noksanlıkların tamamlanmaması halinde iptal davası açılmamış sayılır. Davanın açılmamış sayılması hakkındaki karar Anayasa mahkemesince verilir ve ilgililere tebliğ olunarak Resmi Gazetede yayımlanır.

İptal davasını açan, her şeyden önce iptalini istediği hukuk normunu veya normlarını kuşkuyla yer vermeyecek bir şekilde belirtmelidir. Anayasa Mahkemesi istemle bağlı olduğundan, konunun belirlenmesinde, Anayasa Mahkemesine bir takdir hakkı kullanma imkanı verilmesi mümkün değildir.

Ayrıca iptali istenen hükmün Anayasanın hangi maddesine aykırı bulunduğu açıkça belirtilmelidir. Madde belirtilmeden ilkelerin belirtilmesi de yeterlidir. Dilekçede, Anayasanın herhangi bir maddesinin zikredilmemiş olması halinde, aykırılık iddiasının Anayasanın temel ilkelerine, ruhuna ve sistemine aykırılık

şeklinde anlaşılması gerekir. Anayasa Mahkemesi ise bu durumu bir eksiklik olarak kabul etmektedir. Anayasa Mahkemesine göre, “Dilekçede iptali istenen kanunun... Anayasanın hangi maddesine aykırı bulunduğu gösterilmediğinden bu cihetin aynı sürede açıklanması...” gerekir ¹⁰.

Gerekeç gösterme zorunluluğu, iptal davası yolunun gelişigüzel kullanılmasını önleyeceği gibi, anayasaya aykırılık iddialarına ciddilik ve hukukilik niteliği kazandırır. Ayrıca iptal davasının konusunun açıkça tespit edilmesine de yardımcı olur. Anayasa Mahkemesi iptal davasında gerekeç gösterilmemesini bir eksiklik sayarak tamamlattırılmasına karar vermektedir. Anayasa Mahkemesi bir davada şu kararı vermiştir: “Dava dilekçesinde... hükümlerin tümünün ne sebeple iptalinin istendiğinin gerekçeleriyle açıklanmadığı ve sadece Anayasanın 110 uncu maddesine aykırı bulunduğunun belirtilmesiyle yetinildiği görülmüş ve davanın gerekli açıklığa kavuşabilmesi için tamamlayıcı açıklamaların işin bu safhasında dahi davacıdan istenmesine... karar verilmiştir”¹¹.

Anayasa Mahkemesi iptal davası dilekçesine eklenmesi gereken belgelerin eksik olması durumunda, mehil vererek eksik belgelerin tamamlanmasını istemektedir. Eksik belgelerin tamamlanmaması halinde ise davayı açılmamış saymaktadır¹².

İptal davasında davacı, aynı dilekçe ile birden fazla kanun hakkında iptal talebinde bulunabilir. Bu gibi hallerde Anayasa mahkemesi, incelemenin kolaylaşmasını sağlamak amacıyla, her kanun hakkında ayrı dosya açtırmaktadır¹³. Aynı şekilde Mahkeme bazen de, gene incelemeyi kolaylaştırmak için aynı kanun hakkında açılan birden fazla iptal davasını aynı dosyada birleştirebilmektedir¹⁴.

Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılması herhangi bir resim ve harca tabi değildir (2949 sayılı Kanun, m.52).

Anayasa Mahkemesi kural olarak dosya üzerinden inceleme yapar. Ancak gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları çağırabilir. Bu konuda bir zorunluluk olmayıp Anayasa Mahkemesinin takdir yetkisi bulunmaktadır¹⁵. İlgililerin sözlü açıklama konusunda yapacakları müracaatlar talep niteliğindedir. Sözlü açıklama talebi iptal

10 E.1963/336, K.1967/29, K.T. 26.9.1967, AMKD., Sayı: 6, s.7.

11 E.1963/67, K.1966/19, K.T. 14.4.1966, AMKD., Sayı: 4, s.39; Aynı nitelikte, E.1963/130, K.1965/50, K.T. 30.9.1965, AMKD., Sayı: 3, s.189.

12 Anayasa Mahkemesinin bu uygulamasını gösteren bir kararı için bkz. E.1969/25, K.1969/45, K.T. 30.9.1969, AMKD., Sayı: 7, s.388-391.

13 Bu uygulama için bkz. E.1963/174, K.1963/115, K.T. 20.5.1967, AMKD., Sayı: 2, s.3.

14 Bkz. E.1968/39-42, 45, 54, 68 ve 1969/6, K.1969/15, K.T. 3.4.1969, AMKD., Sayı: 7, s.260.

15 Bu konuda bkz. E.1967/13, K.1969/5, K.T. 14-16.1.1969, AMKD., Sayı: 7, s.154.

davası dilekçesiyle yapılabileceği gibi, davanın açılmasından sonra da yapılabilir¹⁶. Ancak, Anayasaya göre (m.149,f.4), siyasi partilerin temelli kapatılması veya kapatılmasına ilişkin davalarda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından sonra kapatılması istenen siyasi partinin genel başkanlığının veya tayin edeceği bir vekilin savunmasının dinlenmesi zorunludur.

V. İPTAL DAVASI AÇILMASINDA TEMSİL

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 26 ncı maddesi iptal davasının açılmasında temsille ilgili bazı esaslara yer vermektedir. Buna göre kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ya da hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla açılacak iptal davası, iktidar ve anamuhalefet partileri meclis grupları genel kurullarının üye tamsayısının salt çoğunluğu ile alacakları karar üzerine, grup başkanları veya vekilleri tarafından açılır (m.26/1).

Davanın TBMM'nin üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelerince açılması durumunda dilekçede, kendilerine mahkemece tebligat yapılmak üzere, iki üyenin gösterilmesi gereklidir (m.26/2).

Bu düzenlemenin amacı, belirtilen kurum ve kuruluşların başında bulunanların kendi başlarına hareket etmelerini önlemektir. İktidar ve anamuhalefet partileri meclis gruplarını temsil eden grup başkanları veya vekillerinin bu temsil yetkisi kanundan kaynaklandığından, grup başkanları veya vekillerine özel olarak temsil yetkisi verilmesi zorunlu değildir.

Bir kanunun kabulünde lehde oy kullanmış olan parti grubunun, aynı kanunun aleyhinde iptal davası açmasını engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

Davanın, TBMM üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri tarafından açılması halinde, bütün üyelerin iptal davasının konusu üzerinde anlaşmış olmaları zorunludur. Buna karşılık aynı zorunluluk davanın gerekçesi bakımından aranmaz¹⁷.

2949 sayılı Kanun, iptal davası açılmasında ve işlemlerin yürütülmesinde vekil tayin edilmesine de imkan tanımaktadır. Buna göre, Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisine sahip olanlar, kendilerini, noterden tasdikli özel vekaletnameli bir veya birkaç avukat tarafından temsil ettirebilirler. Ancak, Cumhurbaşkanı adına Anayasa Mahkemesinde sözlü açıklama yapılması gerektiğinde, bu açıklamayı Cumhurbaşkanı'nın belirleyeceği görevli yapar (m.32).

16 Hocaoğlu, A.Şeref - İsmet Ocakçioğlu: Anayasa ve Anayasa Mahkemesi: Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi, Ankara 1971, s.121.

17 Hocaoğlu-Ocakçioğlu: s.113.

İPTAL DAVASI DİLEKÇE ÖRNEĞİ¹⁸**ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA****ANKARA**

İPTAL DAVASINI AÇAN : (Davayı açan makam, kurum, kuruluş veya kişilerin adı-soyadı ve adresleri).

DAVANIN KONUSU : ...tarihli sayılı kanunun/ kanun hükmünde kararname-nin/ içtüzüğün/ Meclis kararının tümü veya belirli maddeleri-nin iptali istemi.

OLAYLAR : 1) ...

2) ...

3) ...

Yukarıda belirtilen sebeplerle iptal isteminin konusunu teşkil edennın, Anayasanın hükümlerine uygun düzenlen-mediklerinden bu iptal davasının açılması gerekmiştir.

DELİLLER : TBMM Tutanak Dergileri, Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili tarihli sayılı kararları, bilimsel öğretilerdeki gö-rüşler ve diğer deliller.

HUKUKİ SEBEPLER : Anayasanın maddeleri, 2949 sayılı Kanunun mad-deleri ve ilgili mevzuat hükümleri.

SONUC : tarihli sayılı kanunun/ kanun hükmünde kararname-nin/ içtüzüğün/ Meclis kararının (tümü veya hükümleri-nin) Anayasanın özellikle maddelerine aykırı oldukları-nan iptaline karar verilmesi...

EKLER :

İptal Davasını Açan/Açanlar

(Tarih ve İmza)

¹⁸ Tikveş, Özkan: Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku, İzmir 1982, s.435.